KISDOBOS

A Magyar Úttörők Szövetségének gyermeklapja

1972. JÚNIUS XXI. ÉVF. 6. SZÁM

Megkérdeztük a tanító nénit...

Színhely: a budapesti Fazekas Mihály gyakorló általános iskola. Régi iskola nagyon, vagy ötven esztendeje épült. Pontosan a nyolcadik kerület közepén, a Horváth Mihály téren áll. Azért gyakorló — mert kezdő tanítók itt tanulják, gyakorolják a tanítás tudományát. Akit kérdezünk, Cynolter Magda, a negyedikesek tanító nénije.

— Hogyan lesz valaki tanító?

— Legtöbb gyerek, főleg kislány, ha szívesen jár iskolába, tanító néni szeretne lenni, legalábbis elsős korában. Én is így voltam. Csak én felsős, sőt középiskolás koromban is megmaradtam e mellett az elhatározásom mellett. Testvéreim is tanárok: Erzsike matekot és fizikát tanít az egyik budapesti középiskolában. Márti most végezte el az egyetemet, Karcsi ugyancsak középiskolában tanít. Két fia van, s közülük Balázs most ősszel kerül elsőbe. Családon belül talán majd őt sikerül nevelnem...

— Tizenöt éve tanít. Ezalatt sok minden történt...

— Rákospalotán kezdtem tanítani, a Kossuth iskolában meg a Czabán Samu téri iskolában. Negyedikeseket tanítottam, de volt köztük egy tizenhárom esztendős nagyfiú. Annyiszor bukott, hogy ismételnie kellett. A sok sikertelenség elvadította. Ráadásul a családi körülményei is eléggé zavarosak voltak, testvérei állami gondozásban, édesapja ki tudja merre, édesanyja alkalmi munkát vállalt. Nos, elhatároztam, hogy ez a gyerek azért is el fogja végezni az általánost! Addig dicsértem, addig kapta tőlem a megbízatásokat, míg valóban, tűrhető osztályzatokkal befejezte. Ma szakmunkás, és komoly családapa. Talán ehhez én is hozzáadtam valamit.

— Mostani élménye a jelenlegi osztályával?

— Ilyenkor, amikor év vége felé járunk és negyedikeseket tanítok, mindig kicsit elszorul a szívem. Néhány hét, és búcsúzunk. Vajon mire emlékeznek majd tíz, húsz év múlva? Tudják-e, mennyit gondolkoztam egy-egy tanítás előtt, hogy jól tanítsam őket? Értékelik-e ezt majd felnőttként is? Nekem a legszebb ajándék az, ha visszajönnek hozzám. A nyolcadikosok a tízperces szünetben, majd később felnőttként. Nagyon örülök, amikor meghívást kapok régi gyerekeimtől: esküvőre, névadóra... Remélem, emlékeznek majd a mostaniak, az én József Attila kisdobosrajom Fecske őrsének lányai és Mackó őrsének fiai például a kerületi bábos vetélkedőre, melyen ezüstérmet szereztünk. És arra is, hogy egy fogalmazás óra történetének megelevenítése kapcsán jutottunk el együttesen a bábozásig.

— Mi lesz szeptemberben?

— Semmi különös: másik osztálylyal kezdem majd az újabb tanévet!

JOÓ KATALIN

Kék nefelejcs — el ne felejtsd!

1. Dózsa György nevét viselő csapatok kisdobosai! Segítsetek az úttörőknek a faliújság készítésében, csapatfal díszítésében! Kérjetek és vállaljatok munkát az ünnepségek előkészítésében (meghívó készítése, ezek kézbesítése stb.). Így segíthetnek a kéknyakkendősök a vörösnyakkendősöknek!

2. Az év végi bizonyítványosztás után is találkozzék a kisdobosőrs! Beszéljétek meg, ki hol lesz a nyáron. Havonta legalább egyszer menjetek kirándulni, játszani, strandra vagy moziba!

3. Erdő-mező titkait kutassátok tovább nyáron is! Erre sok alkalmatok van nyaralás közben! A tanév befejezése előtt osszátok szét az osztály virágait, és vállaljátok nyári gondozásukat! Készítsetek a ház körül kiskertet, vagy — városi gyerekek — az erkély és ablak virágait ápoljátok, figyeljétek!

4. Harmadikos és negyedikes kisdobosok! Készítsetek nyári naplót! Egy füzetbe jegyezzétek fel minden nap, hogy mi történt veletek! Ez naponta legalább két mondat legyen! Bővítsétek naplótokat rajzzal, ragasztással! A legszebbet válassza ki a kisdobosraj és küldje el szerkesztőségünknek! A legsikerültebbeket könyvvel jutalmazzuk!

Új ünnep a naptárunkban

Zsuzsi arra ébredt, hogy valaki keltegeti:

— Kislányom, kelj fel, ébredj már! Még reggelizni is kell!

Megdörzsölte a szemét, s anyu mosolygó arcát látta ágya fölé hajolva. Aztán a székre tekintett: ott volt a sötétkék rakott szoknya, a fehér blúz és rajta az égszínkék nyakkendő. Igen, ma megint fordul a naptár: kisdobossá avatják Varga Zsuzsanna első osztályos tanulót!

Szó, ami szó — valóban ünnepinek indult ez a nap. Vera, a nagylány nővér — hetedikes — úttörőegyenruhában készülődött, s fésült, ki tudja hányadszor, egy örökké kunkorodó fürtöt a füle mellett. Anyun az új kosztüm volt, s apa is lám sötét ruhába öltözött. Mindketten később mennek ma dolgozni, és ahogy tegnap este mesélték, munkahelyükön első szóra tudomásul vették az okot: kisdobossá avatják a kisebb lányukat!

Mintha álomban történt volna minden... Az iskola udvara teli volt vendéggel. Virágok illatoztak. Aztán elmondták a kisdobos-ígéretet. Zsuzsa látta, hogy anyu zsebkendőjét a székéhez emeli. Bevonultak az úttörők. Vera is ott volt köztük. Mindüknek a karján, a szívük felőli oldalon ott virított egy kék nyakkendő. Odaálltak a kisdobosok elé. Aztán egyszerre felkötötték a nyakukba a kendőt. Zsuzsáéba Vera barátnője, Kati kötötte. Vajon véletlen volt-e ez? Ki tudja... Mindenesetre Zsuzsának eszébe jutott, amikor Kati egyszer azt mondta neki:

— Tudod, ha húgom lenne, szeretném, ha hozzád hasonlítana, Prücsök...

Akkor még kicsit meg is sértődött a „Prücsöktől", pedig Kati szeretetből mondta. Lám, most is milyen lágyan rendezi a nyakkendő selymét. Utána megsimítja Zsuzsa arcát, és két puszit ad neki. Egyet jobbról, egyet balról. Valahonnan könyvet vett elő, és Zsuzsi kezébe tette. „Kincskereső kisködmön" olvasta magában a címét, és benne a beleírt szöveget: „KISDOBOSAVATÁSOD EMLÉKÉRE SZERETETTEL..." A negyedikesek, akik már majdnem úttörők, virágot és cukrot hoznak, az óvodások színes forgókat. Anyuékkal cukrászdába megy Zsuzsa, s a többi gyerek. Most nem siet senki, anya sem nézi az órát, apa sem ideges, Vera sem fészkelődik a helyén. Csodálatosan szép a mai nap. Igazi ünnep, ó, még akkor is, ha nem nyomtatták piroslő betűvel a naptárba ehhez a naphoz, hogy: k i s d o b o s a v a t á s.

JOÓ KATALIN

HAUSWIRTH MAGDA rajza

Játékos szalagok

Hajdu Erika és a harmadikosok Mókus raja írta Inkéről: „Ügyes ajándékot készítettünk, pénzbe sem került, csak ötlet kellett hozzá, és egy hosszú, 8—10 cm széles papírcsík. Ezt teleírtuk játékokkal. Színes betűvel írtuk fel a játékok címét, és kis üres helyet hagytunk köztük. Amikor elkészültünk, összetekertük a papírcsíkot. Ha meghúzzuk, azt játsszuk, amit a tekercs mutat. A felavatandó kisdobosoknak adjuk, hogy ők is játsszák a mi kedvenc játékainkat."

Az ötletet kitűnőnek találtam — javaslom, készítsétek el ti is!

Játszópajtás

Űr Kata jelenti:

Hajrá, hajrá, Békéscsaba!
Kisdobosok színe-java!

Úgy kedvet kaptam a csatakiáltás-szerkesztéshez, hogy magam is szerkesztettem egyet gyorsan. Ezt itt! Lehet, hogy van jobb csatakiáltás is a világon, de őszintébb nincs, az biztos! Mert ez az én véleményem prózában is: a kisdobosok színe-java található Békéscsabán az Úttörőház kisdobosklubjában. Ilyennek ismertem meg őket, amikor náluk jártam a múltkorában.

Először jártam a városban is, nézelődtem az utcán, ismerkedtem. Egyszer csak látok egy plakátot, messziről hirdeti a „Kulich Gyula" Ifjúsági és Úttörőház havi programját. Az első oszlopban a kisdobosok műsora volt látható, annak is az első sorában ez állt: „A kisdobosklub tagjai Űr Katával találkoznak." Rögtön otthonosnak éreztem magam az idegen városban, azt gondolhatjátok!

Aztán találkoztunk, és nagyon jól éreztük magunkat együtt. Egy kislány volt csak csalódott, azt mondta, ő úgy várta, hogy két hosszú copfom van tényleg. De azért így is, copf nélkül is megkaptam az Úttörőház jelvényét, ami azt jelenti, hogy hozzájuk tartozom egy kicsit.

Biztosan megértitek az örömömet, ha elmesélem — csak egy részét is annak —, amit ott láttam, hallottam:

Igen híres az úttörő bábszakkörük, a neve: „Tücsök." Ha előadást tartanak, tele a nézőtér! Büszkék is rá a gyerekek; van olyan, aki a bábszínház plakátját otthon is kiragasztja az előszobában. Hadd lássák a vendégek, látogatók, milyen híres-nevezetes helyen, egy „Tücsök"-nél járnak! Az úttörő bábszakkörben kisdobosok is játszanak, például Radnóti Zoli, akivel megismerkedtem. Kérdeztem a legkedvesebb szerepeiről. Azt mondta, volt már köszörűs mester, a köszörűs kutyája és még vonat is.

Petrovszky Magdi úgy mutatkozott be, hogy ő nótafa, és tanfolyamra is járt már az Úttörőházba. Azt sajnálja egyre, hogy már véget ért, és csak hat hétig tartott. Dehát más nótafák, mókamesterek, krónikások is szívesen járnak az ilyen tanfolyamokra.

Katona Judit a papírhajtogató versenyekről mesélt. Az ám a feladat! Kap az ember egy halom négyzet alakú papírt, és rajta! Ki tud többfélét hajtogatni belőle? (Én csak sótartót tudok, jól lemaradtam volna!) Ennél jobb mulatság csak a babaruhavarró verseny. Behozzák a kislányok a babájukat. Anyagot és feladatot a szakkörben kapnak: tessék ebből ruhát, szoknyát, fürdőköpenyt varrni! Számít ám a gyorsaság, de a szépség, az öltések pontossága is. Gondolom, aki egy ilyen versenyen nyer, annak otthon a gombfelvarrás meg se kottyan. Ti hogy vagytok ezzel gyerekek?

A képzőművész szakkör éppen akkor készült rajzaival egy kiállításra. Nem tudom, a zsüri végül is hogyan döntött, nekem Farkas Lajos kisdobos rajza tetszett legjobban, az volt a címe: Madárijesztő. És még valami tetszett nagyon: óvodások is járhatnak a kisdobos szakkörbe. Láttam is Vágréti Tamás 4 éves kisfiú festményét, gyönyörű piros-narancs-kék-lila színeket, mint a szivárvány, olyan volt. De nem szivárvány az mégsem, hanem „Vagdalkozó vitézek", Tamás legalábbis azt állítja.

A játékkészítő szakkörben örökös tag lennék szívesen, de még akkor is találna mindig új játékot számomra a szakkör vezetője, Marika néni, biztosan! Ismerősre is akadtam; a Kisdobos újságból ismertem Hanó Gabriellát, szép őszi-levél ragasztásait közöltük februárban. Kaptam a szakkörtől egy bohócot emlékbe. Együtt lakunk azóta, vidám lett tőle a szobám.

Szerények ám a kisdobosklub tagjai! Zsibrita Mária nénitől, az Úttörőház helyettes vezetőjétől tudtam csak meg, hogy megnyerték a „Ki mit tud városunkról?" vetélkedőt. Mikor ez így kiderült, akkor már megeredt a gyerekek nyelve is. Baukó Tibi elmesélte, hogy édesapjával áttanulmányoz-

ták még a városfejlesztés tervét is, hogy pontos adatokat tudjon a gyerek. Máshol a nagypapa mesélt igaz történetet az öreg malomról. Bodor Péter bevallotta, egyszer kerültek csak zavarba a vetélkedő során; nem tudták elolvasni a kért adatokat. Az történt ugyanis, hogy a készülésbe bevonták az egész családot a gyerekek, és azt a cédulát — bár jó szívvel, de nem gyöngybetűkkel — egy felnőtt írta éppen.

Csatakiáltásokat is szerkesztettek ezen a vetélkedőn, kötetrevalót. Az volt a feltétel, hogy a város neve valahogy szerepeljen benne. Kettőt közülük meg is jegyeztem, mert igen tetszett. Az egyik:

Fekete, fehér, igen, nem
Akár hiszed, akár nem
Békéscsabán születtem.

A másik:

Békés, békés, Csaba, csaba,
ebből lett a Békéscsaba,
Éljen, éljen e kis haza!

Hát ezektől kaptam kedvet a verseléshez én is, remélem elfogadják az én csatakiáltásomat is a gyűjteménybe a kisdobosok.

Röpült az idő, a gyerekek egy része elment, mert indult a busz. Más részük még ottmaradt, mert nem fogyott a mesélnivaló. Már csak fél óra volt a vonatindulásig, még mindig az ajtóban beszélgettünk. (Közben a gyerekek szép csöndesen helyrerakták a székeket, megigazították a terítőt, vázákat; felszólítás nélkül, maguktól. Otthonuk az úttörőház igazán!)

Akkor este jó lett volna igazából egy űrhajó. Mert majdnem lekéstem a vonatot, addig búcsúzkodtunk. Persze nem is nagyon bántam volna! Talán még most is ott lennék békéscsabai új barátaim között.

Űr Kata

PAPRIKA-TV

MARÉK VERONIKA tréfája

BARÁTOM, a jóságfelelős

A gyerekkel a háztetőn ismerkedtem meg. Nem, nem vagyok kéményseprő, se tetőfedő mester; bár kiskoromban szívesen választottam volna ilyesféle foglalkozást. A háztetőn tanulni szoktam, igen alkalmas hely az, amikor szépen süt a nap.

Nemrég költöztünk ebbe a lakásba, egy régi ház legfelső emeletére, mondhatnám a padlásra. A padlásból lakást építettek, ami nagyon szép, és főleg érdekes. Mert például az ablakokat a háztetőből vágták ki. Ha kinyújtom a kezem, megfoghatom a cserepeket. És ha kiülök az icipici udvaromba, a hátamat a kéménynek támasztom. Így szoktam tanulni. Az icipici udvar itt a háztetőn, valahogy véletlenül született, az én nagy szerencsémre. Az egyik ablakot úgy alakították ugyanis, hogy előtte maradt egy csepp kis térség a tetőben, hosszaszéle két lépés.

Már egy hete tanultam ott délutánonként, amikor megláttam a gyereket. Korábban senkit se láttam, olyan csöndben és egyedül voltam ott, mintha mondjuk egy felhőn ülnék. A szomszéd ház ugyan egészen közel van, de tűzfalát fordítja felénk, azon meg nincs semmi néznivaló. Egyetlen ablaksor húzódik rajta végig, egymás fölött szabálytalan, keskeny ablakok, mint a lőrések a várbástyán. Biztosan mellékhelyiségek, vagy lépcsőház ablaka, sose láttam senkit mögöttük.

Harmadikosforma fiú volt, villogó szemű, fekete hajú, mint egy kis feketerigó, olyan. A szemben levő ablakban állt, olyan közel voltunk egymáshoz, hogy ha suttog, azt is meghallom. De nem szólt semmit, csak nézett engem, olyan mozdulatlan volt, mintha kép lenne, nem gyerek. Nem is vettem észre, mikor ment el, azt is csöndben tette.

Másnap viszont már ott volt a lőrésablakban, amikor én megérkeztem. Érdeklődéssel nézte, ahogy hurcolkodom kifelé az udvaromba. Kiraktam a könyveimet magam köré, és föltettem a szemüvegem. Akkor megszólalt:

— Nekem is van szemüvegem. Csak nem hordom.

— Kár, hogy nem hordod, akkor most hasonlítanánk egymásra. Különben szervusz!

— Csókolom!

— És miért nem hordod a szemüvegedet?

— Csúfolnak érte a többiek. Azt mondják szemüveges kígyó, szemüveges kígyó...

— Ne törődj vele! A buta gyerekek gyakran csúfolódnak. Azt is csúfolják, akinek nincs szemüvege. Nekem se volt kislánykoromban, mégis csúfoltak, mert sovány voltam. Azt mondták: giliszta.

— És mit tetszett szólni hozzá, akkor kislánykorában?

— Hát... bőgtem.

— Nem érdemes! Nem olyan csúnya a giliszta.

— Igaz. Megjegyzem a szemüveges kígyó se csúnyább.

Ezen elgondolkodott, aztán el is ment az ablakból hamarosan. De másnap időben megjelent, és már köszönt is.

— Beszélgetünk? — kérdezte, vagyishogy inkább biztatott.

— Beszélgessünk. Egy kicsit. De aztán én tanulok.

— Muszáj?

— Nem. Csak szeretnék beszélni, meg olvasni németül. Azért tanulok.

— Furcsa — vélekedett, aztán elment sámliért. Arra állt föl, azt mondta így jobban lát engem, és kényelmesen beszélgethetünk. És hogy ő is szívesen tanulna itt az ablakban, de ez a kamra ablaka, és kamrában nem szokás. Másrészt viszont már régen kész is a leckével.

— Menj a térre játszani! Olyan szép idő van — ajánlottam.

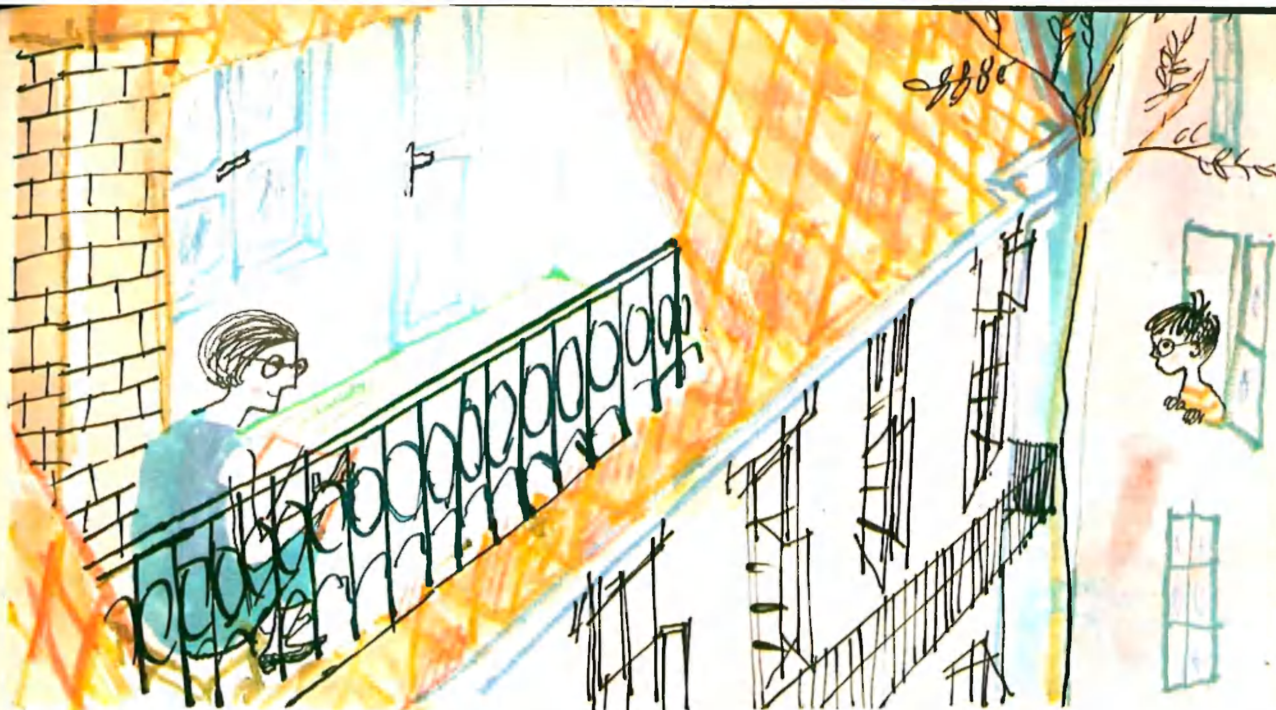
— Nem lehet — közölte komoran, aztán rögtön megkérdezte: — Dobjak át egy vöröshagymát? Itt van egy egész kosárral.

— Köszönöm, nem kérek.

— Tetszik tudni, van egy barátom, akit mindig csúfolnak a gyerekek, és azért ő mindig megveri azokat; csak nem hagyja magát, nem igaz? De a verekedésért meg intőt kap folyton, otthon meg azt mondják, addig nem mehet a játszótérre, míg meg nem javul... a barátom.

— Hát akkor bizony sokba kerül a barátodnak a verekedés. Nem éri meg! Ajánld neki, hogy szokjon le róla.

— Nem lehet — mondta és nagyon gondterhelt lett. — Mert még más is van, például a Vámos. Ő is harmadikos, az osztálytársam. Azzal szórakozik, hogy becsönget a házakba, és mire kijön a házmester, elszalad. Azt is megveri a barátom, a Vámost. Mert az nem igazság, hogy becsönget, az nem igazság! — Egészen tűzbe

jött, hadonászott, leugrott a sámliról is izgalmában. Ezt onnan tudom, hogy csak a feje búbját láttam ilyenkor, égnek meredt a szép, fekete haja.

— Azért szép dolog a barátodtól, hogy így meg akarja javítani a gyerekeket — jelentettem ki, amikor előkerült újra.

— Ugye! — mondta megnyugodva, és átdobott egy vöröshagymát mégis, hogy egyem csak meg vacsorára ecetben, ő is így szokta, kell tavasszal a vitamin.

— Nevezzük ki a barátodat jóságfelelősnek — ajánlottam hirtelen, nagylelkűen.

— Hogyhogy? Amikor is éppen rossz — csodálkozott.

— Nem rossz ő, csak verekedős. Mit gondolsz, szeretne jóságfelelős lenni?

— Nagyon! Nagyon is!... Én még sose voltam hetes, se füzetosztó.

— Tehát: a jóságfelelősnek az a dolga, hogy ne legyen verekedés az osztályban. Világos?

— Világos.

— El tudja látni ezt a feladatot a barátod?

— Meghiszem azt!

Ebben maradtunk. Minden nap megjelent a lőrésben, viselte a szemüvegét, és beszámolt szorgalmasan, hogy nem volt verekedés az osztályban, ma sem volt, ma sem volt. Én meg egyre csak dicsértem a jóságfelelőst. Aztán egyszer csak nem jött, igaz, cédulát tett a lőrésbe, cipősdoboz fedelét, azt írta rá: „Térre mentem játszani." Örültem a hírnek, úgy látszik, nincs intő mostanában, ha leengedik a szülei. Sokat tanultam ezeken a délutánokon, mert nem vette el az időmet a beszélgetés. Csakhogy nagyon hiányzott a gyerek!

Egy hét múlva újra megjelent. Hozta a könyveit, azt mondta, itt tanul az ablakban. Rosszkedvű volt, kérdeztem, hogy mi baja.

— Tetszik tudni... a barátom, a jóságfelelős... megvert egy gyereket ma... de nem akarattal... vagyis hogy nem akart rosszat... csak az a gyerek csipkedte a másikat, amikor vigyázzban állt az osztály az ünnepségen... az sikított... Szóval meg kellett verni. Baj?

— Hát... elég baj, bizony.

— De egészen kis pofont adott ám, és csak egyet, mert közben eszébe jutott...

— ...hogy a jóságfelelős egy pofont se adhat, és kicsit se.

— Most akkor már nem is lehet jóságfelelős?

— Te hogy gondolod?

— Én azt szeretném kérni... hogy talán még lehetne... próbaidőre.

— Jó. Legyen!

— Tetszik tudni, most már jobban vigyáz majd, az biztos!

— Biztos hát! Adnál megint vöröshagymát?

Adott persze boldogan, még aszaltszilvát is talált, de azt nem kértem. Azóta is találkozunk minden nap: én a háztetőn tanulok, ő a lőrésben. És előzőleg még beszélgetünk is, főleg a barátjáról mesél.

Most már csak azt várom, hogy egyszer úgy kezdi a mesét: egyszer voltam... jó is voltam... rossz is voltam... Nem könnyű dolog az, elmesélni sajátmagunkról valamit, amit szégyenlünk! Ha majd úgy megbízik bennem, hogy mégis így mesél — az lesz csak az igazi barátság!

NAGY KATALIN
WAGNER JÁNOS rajza

„parasztkirály"

Írta:
HUNYADI JÓZSEF

Rajzolta:
SZŐNYI GYULA

II. rész

Bakócz Tamás, aki parasztfiúból lett bíboros, esztergomi érsek, hiába áhítozott a pápai trónra. Nem őt választották pápává. Az új pápa, X. Leó fájdalomdíjként adta neki a jogot, hogy keresztes hadjáratot hirdethessen az Európa leigázására indult törökök ellen. Bakócz Tamást kinevezte legátussá — pápai követté — és élet-halál urává tette.

Az érsek, miután Rómából hazatért, sietve meghirdette a keresztes hadjáratot. Őmaga is meghökkent, amikor látta, hogy néhány hét alatt negyvenezer nincstelen paraszt, szegény telkes jobbágy, kézműves, deák és pap sereglett össze hívó szavára Buda alá.

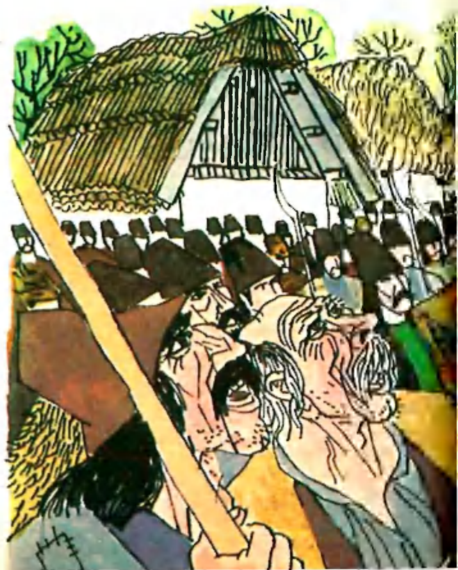
Tudni kell, hogy már a keresztes hadjárat meghirdetése előtt heves vita robbant ki a királyi tanácsban. Az előrelátóbb főurak és főpapok körmük szakadtáig tiltakoztak az ellen, hogy Bakócz Tamás fegyverbe szólítsa a parasztságot. Erre megvolt a komoly okuk!

A XVI. század hajnalán szörnyű, már-már állati sorban tengődött a magyar parasztság. A nincstelen zselléreknek, akik a főurak, a dúsgazdag főpapok és a jómódú középnemesek földbirtokain dolgoztak, jóformán betevő falat sem jutott. A telkes jobbágyság élete is elviselhetetlenül nehéz volt. Termésük kilenced részét a földesuruk vette el tőlük, a tized részét pedig a papoknak kellett beszolgáltatniok. Ezen kívül a királynak is évente rendszeresen adót fizettek. Akkoriban a föld sokkal kevesebbet termett, mint napjainkban, mert meg sem tudták tisztességesen művelni. Alig volt a jobbágyoknak igavonó barmuk. Sokszor saját magukat, a feleségüket és a gyermeküket fogták be az eke elé, hogy valamicskét mégiscsak teremjen a föld. Ennél nagyobb baj volt azonban az, hogy a földesurak és a főpapok annyiszor szedették be jobbágyaikon a kilencedet és a tizedet, ahányszor csak jól esett nekik. A szerencsétlen, koldusszegény jobbágyoknak nem volt hová, kihez menniök panaszra: abban az időben, az úri világ törvénye szerint a parasztok minden ügyes-bajos dolgában a csupa nemesekből álló úriszék ítélkezett. No, ott aztán hiába keresték volna a jobbágyok az igazságukat!

Ha pedig tiltakozni merészeltek kifosztásuk ellen, odarobogtak a földesúr lovas hajdúi, deresre vonták az ellenkező parasztokat. Ha pedig végső elkeseredésükben megverték, vagy agyon is ütötték az adószedőket, az úriszék tüstént halálra ítélte a sorsuk ellen lázadó jobbágyokat. Akik nem bírták elviselni keserves sorsukat és megszöktek földesuruk birtokáról, azokat fegyveresekkel hurcoltatták vissza régi földesurukhoz. S attól a perctől kezdve bilincsbe verve kellett dolgozniok, haláluk percéig. A szerencsétlen jobbágyoknak szinte állandóan korgott a gyomruk az éhségtől. Ezért hát — hacsak nem akartak családjukkal együtt éhen pusztulni — titkon elmentek vadászni a földesurak erdeibe és halászni a falujukhoz közel eső folyókhoz, tavakhoz. 1504-ben a földesurak szigorú törvénnyel a halászattól és a vadászattól is örökre eltiltották boldogtalan jobbágyaikat. S akit rajtakaptak a tiltott vadászaton vagy halászaton, azt úgy megbüntették, hogy kár volt megszületnie!

Úgy zubogott, forrt az elkeseredés a parasztok szívében, mint a boszorkányüst.

A főurak és a főpapok tehát joggal féltek attól, hogy a keresz-

tes hadjáratra összehívott rengeteg paraszt, urai ellen fogja fordítani fegyverét.

A magyar jobbágyok örömmel özönlöttek Buda alá az esztergomi érsek hívó szavára, mert még jól emlékeztek rá: Hunyadi János is sokszor szólította fegyverbe őket. S Hunyadi hadjáratai után majdnem mindig rengeteg zsákmánnyal tértek haza falvaikba.

Hanem hamarosan kiderült: most másféle világ járja, mint Hunyadi János idején, ötven esztendővel azelőtt! A sereg élelmezéséről Bakócz Tamás esztergomi érseknek kellett volna gondoskodnia, de ő csak legyintett: „Majd esznek a parasztok, amit hazulról hoztak magukkal, vagy amit elvesznek majd a pogány töröktől!" A keresztesek hamarosan éhezni kezdtek. De ez még a kisebbik baj volt. A táborba érkezők egyre több nyugtalanító hírt hoztak. Elmondták, hogy a földesurak és a főpapok — bár őmaguknak eszük ágába sem jut táborba szállni a török ellen! — nem engedik hadba vonulni a jobbágyaikat. S ha titkon, földesuraik engedelme nélkül mégis csak útnak erednek Budára, fegyvereseikkel rájuk törnek és visszaterelik őket a falvaikba. És még ennél komiszabb hír is érkezett száz és ezerszám a keresztes táborba! A már hadba vonult jobbágyaikat felszólították földesuraik: tüstént térjenek haza! Akik pedig nem engedelmeskedtek a szigorú parancsnak, azoknak a családtagjain álltak bosszút.

De mindez már nem tudta megakadályozni a nép megmozdulását. Az ország minden részében táborokba gyülekezett a jobbágyság! A Felvidéken, Biharban, a Dunántúlon és Erdélyben is. A földesurak csapatai pedig elkezdték nyíltan támadni az ország különböző részein összesereglett jobbágyokat.

Ekkor már Bakócz Tamás is megijedt és engedett a főurak lázas sürgetésének: visszavonta a keresztes hadjáratra szóló pápai felhívást. Mivel azonban a keresztes sereget feloszlatni már nem lehetett, parancsot adott Dózsának, hogy vonuljon csapataival a török ellen.

Ezzel betelt a pohár. Az éhező jobbágysereg, melyet végtelenül felbőszített a főurak álnoksága és kegyetlensége, ádáz dühvel fordult az ország urai, főnemesei, főpapjai ellen. Dózsa György alvezéreivel tartott rövid tanácskozás után a felkelés élére állt. Kirobbant az országos parasztlázadás. Dózsa a had egy részét Pest szomszédságában hagyta Száleresi Ambrus budai polgár parancsnoksága alatt, őmaga a sereg zömével az Alföld felé indult, hogy csatlakozhassanak hozzájuk a déli országrészek és Erdély felzendült jobbágyai. Cegléd piacán híres beszédet mondott, amelyben leleplezte a főurak és főpapok égbekiáltó gonoszságait, és harcba szólította az ország valamennyi parasztját.

A parasztlázadás tűzvésze végigsöpört az egész országon. Bakócz Tamás álszent módon teljes bűnbocsánatot hirdetett azok számára, akik cserben hagyják Dózsa György keresztes zászlaját. A Buda alatt hátrahagyott sereg hitt az álnok szózatnak, és miután Száleresi Ambrus cserben hagyta őket a budai polgárokkal, megadták magukat. A dühöngő nemes urak szörnyű bosszút álltak rajtuk. Ám, ennek híre újabb erőt

kölcsönzött Dózsa seregének. A keresztesek szívós harcok árán elfoglalták az Alföldet és a Tiszántúlt, majd a már hetvenezer főre duzzadt zendülő parasztthad körülfogta Temesvárt, ahol a főnemesek vezére, a gyűlölt Báthory István rendezte be a főurak táborhelyét. A várat a Temes és a Béga-folyó feneketlen mocsara védelmezte. Ezért a keresztes sereg óriási munkába fogott: új medret ástak a Bégának, hogy megostromolhassák Temesvárát. A nagy munka utolsó napján érkezett meg az erdélyi vajda, Zápolyai János erős nemesi sereggel.

Összecsapott életre-halálra a rosszul felfegyverzett parasztsereg és az urak pompásan felszerelt lovas hada. Hosszú, véres csata keletkezett, amelyet a keresztesek csak akkor vesztettek el, amikor a már több súlyos sebből vérző Dózsa Györgyöt Zápolyai János katonái foglyul ejtették.

A főurak és főpapok kegyetlen bosszút álltak az állati sorsuk ellen fellázadt jobbágyokon. Akiket elfogtak közülük, azokat lekaszabolták, felakasztották, karóba húzták. Akinek csak a szemét szúrták ki, vagy a fülét, orrát vágták le, az elmondhatta: ő még jól járt! Hetvenezer parasztot gyilkoltak le a megbőszült úri hadak! Egész országrészek néptelenedtek el.

Dózsa Györgynek jutott a legirgalmatlanabb büntetés. A rabul ejtett vezér bátran nézett Zápolyai János szemébe, és az utolsó szó jogán azt kérte: kegyelmezzen meg az öccsének, Dózsa Gergelynek. A vajda szépen megkegyelmezett: hóhérával leüttette Dózsa Gergely fejét.

Dózsa Györgyöt egyhónapos raboskodás után tüzes vastrónra ültették, s fejébe a hóhérok ekevasból hajlított izzó vaskoronát nyomtak. Mezítelen mellkasára pedig megtüzesített vasbetűkkel ráégették: BÜDÖS PARASZT.

Jajszó nélkül, igazi hősként halt meg!

... Nyár végére aztán elcsöndesült az ország: az urak mindenütt vérbe fojtották a parasztlázadást. Utána Budán összeült az országgyűlés, és még kegyetlenebb törvényeket hoztak a magyar jobbágyok ellen. Ekkor rendelték el, hogy hetente egy napot ingyen kell a jobbágyoknak földesuraik földjén robotolniok. És örökre földhöz kötötték a jobbágyságot: soha többé nem hagyhatják el földesuraik birtokát!

De hiába rágalmazták, gyalázták Dózsa György emlékét az urak: a szabadságért szívósan, erényedetlenül harcoló magyar nép legjobbjainak örök időkre eszményképe maradt. Dózsa György katonáiról nevezték el magukat Thököly és Rákóczi kurucai, és Petőfi 1848-ban Dózsa György szellemét idézte. A Horthy-korban a népért harcoló kommunisták Petőfi Dózsa versére emlékeztettek a bíróságok előtt:

„Nem hallottátok Dózsa György hírét?
Izzó vastrónon őt elégetétek,
de szellemét a tűz nem égeté meg.
Úgy vigyázzatok, ismét pusztíthat e láng rajtatok!"

Napjainkban, amikor Dózsa keresztes seregének kései leszármazottai szabadságban élnek, száz és ezer iskola, termelőszövetkezet és sportkör viseli büszkén Dózsa nevét. Tisztelettel és szeretettel őrizzük szívünkben a hős parasztvezér halhatatlan emlékét.

„AZ ÉN BÚMNAK NINCS HATÁRA"

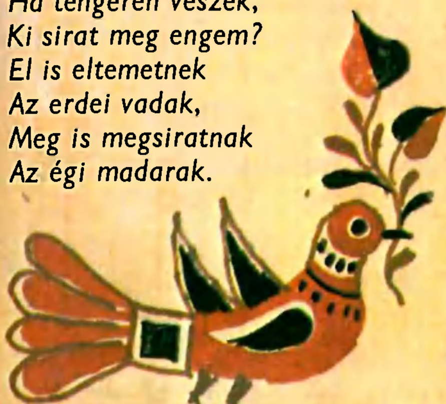

Népdalaink többsége sok száz évvel ezelőtt keletkezett. Szövegét és dallamát a nép egyszerű fiai írták. E dalokat, melyek apáról fiúra szállva napjainkig fennmaradtak, nemzeti kincseink közé soroljuk. Szépségüket ma is megcsodáljuk.

Ez a népdalcsokor a szolgasorban sínylődő parasztok, jobbágyok keserves életéről szól. Nélkülözés, robot, üldöztetés — ez volt az akkori szegény emberek osztályrésze. Ez tükröződik dalaikban.

Istenem, istenem,
Hol lesz a halálom?
Erdőn-e vaj mezőn,
Vaj pedig tengeren?
Ha erdőn veszek el,
Ki temet el engem?
Ha tengeren veszek,
Ki sirat meg engem?
El is eltemetnek
Az erdei vadak,
Meg is megsiratnak
Az égi madarak.

Arattam én a nyáron,
A hasznát még ma is várom!
Termett búza, termett árpa,
Jóllakott az úr magtárja.

Pedig de sok izzadságom
Csurgott el ott a határon!
Ugyan mi is lett belőle?
Valaki meghízott tőle!

Nincs is esze a szegénynek,
Hogy élhetne, mégse élhet:
Másnak adja vérét, máját,
Azok meg csak elprédálják.

De szeretném elkiáltni,
Hogy hallaná meg akárki:
Ki nem kapál, ki nem arat,
Az egyen az asztal alatt!

Nem bánom én, ha rám szakad is az ég,
Úgyis mindig reszelt leves az ebéd;
Reszelt leves az ebédem, semmi más,
A vacsorám egy keserves sóhajtás.

Sokat arattam a nyáron,
Keveset háltam az ágyon;
Hol erdőben, hol mezőben,
Hol a tarló közepében.

Jaj, istenem, minek élek?
Minek születtem szegénynek?
Ha nem lettem volna szegény,
Nem aratnék más kenyerén.

Házamon rongyos a fedél,
A gólya is rászállni fél.
A sok adó terhe alatt
Házgerendám majd rám szakad.

Zálogolni jön a bíró,
Nem hatja meg a sok síró:
Szekérre rakja gúnyámat,
Utolsó véka búzámat.

Sok csak a lábát lógatja,
Mégis van zsíros falatja.
Nekem feltörik a tenyerem,
Mégis alig van kenyerem!

Itt a húsvét és karácsony,
Kenyér sincsen asztalomon.
Ha szememből nem foly könnyem,
Sótalan eszem kenyerem.

A Balaton széles nagyon,
De annak is partja vagyon.
Az én búmnak nincs határa;
Belehalok nemsokára.

A szegénynek rossz a sorsa,
Nincs, ki könnyebbítsen rajta;
Bölcsőn kezdi szenvedésit,
Csak a sírnál éri végit.

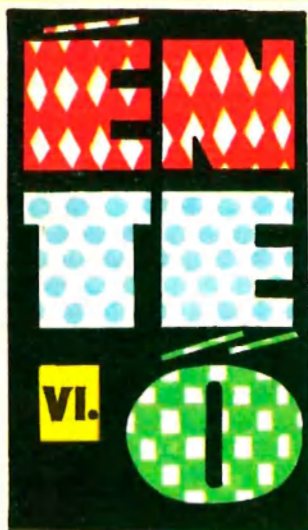
Imhol kerekedik
Égy fekete fölhő.
Abba tollászkodik
Sárga lábú holló.

Állj meg, holló, állj meg!
Hadd üzenek tőled
Apámnak, anyámnak,
Jegybéli mátkámnak.

Látod-e, angyalkám,
Ezt a száraz nyárfát?
Majd ha az kizöldül,
Akkor megyek hozzád.

Rab vagyok, rab vagyok,
Szabadulást várok.
A Jóisten tudja,
Mikor szabadulok!

GYŐRFFY ANNA rajza

Írta: VARGA KATALIN
Rajzolta: GÖRÖG JÚLIA

1. PENNA KISASSZONY

— Ideje, hogy felkeressük Kalamárist, a sziget iskolamesterét — mondta Piskóta, miután az ikrek kipihenték magukat.

Útközben egy szemüveges kékhajú kislánnyal találkoztak.

— Penna kisasszony — mutatta be Piskóta.

— Már hallottam rólatok — biccentett a kislány —, te vagy Pitt és te vagy Patt.

— Fordítva — világosította fel Patt.

— Nekem csak a nevetek fontos. Ugyanis hosszú mássalhangzós főneveket gyűjtök. A ti neveteket is felírtam gyűjteményembe.

— Megtisztelő — hajolt meg Pitt.

— Semmiség — biccentett ismét Penna kisasszony. — Ez a dolgom. Érdekes és hasznos. A versíráshoz pedig nélkülözhetetlen.

— Verset is írsz? — csodálkozott Pitt.

— Gyakran. Ma is írtam egyet. Hallgassátok csak meg:

Pille, pilla, palló,
holló, tolla, olló.

Patt úgy találta, hogy Penna kisasszony versének semmi értelme. Ezzel szemben Patt egyenesen el volt ragadtatva.

— Értelmes fickónak látszol — karolt belé a kislány. — Gyere, megmutatom neked szógyűjteményemet.

— Ez roppant különös — bámult utánuk Patt. — Pitt még sohasem hagyott magamra, és sohasem állította, hogy az értelmetlen értelmes.

— Ne búsulj! — vágta hátba Piskóta — Pitt hamarosan követni fog bennünket.

2. MILYEN SZAVAKAT GYŰJTÖTT PENNA KISASSZONY?

Kérdés: a képen több olyan dolgot találsz, amelynek nevében hosszú mássalhangzó van. Ezeknek kezdőbetűiből két főnevet készíthetsz, amire szükséged lesz decemberi feladványunknál. ● Annyit elárulhatunk, hogy az egyik szó három betűs és magánhangzó torlódás van benne.

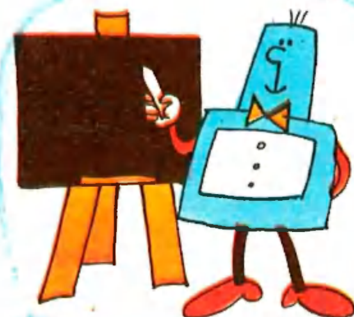
3. KALAMÁRIS AZ ISKOLAMESTER

Kalamáris egy tintásüvegben tanított.

— Tudok rólatok! — mosolygott. — Furfang megüzente érkezéseteket. Éppen ezért Zűrt már tegnap elküldtem, nyomozza ki hol tartózkodik oroszlán barátotok: Dóró.

— Miért Zűrt küldted? — dohogott Piskóta. — Zűr mindig csak bajt kavar.

— Most nem lesz rá módja, csodálatos úrnőm — hajolt meg Kalamáris tisztelettudóan a kislány előtt. — Zűrt ugyanis a Táltos-hegyhez küldtem, s nincs más dolga, mint hogy elhozza az ott készült varázsutasítást.

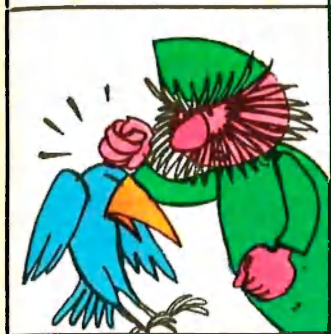

4. MIT CSINÁL ZŰR A VARÁZS-UTASÍTÁSSAL?

Kérdés: készíts mindegyik kép alá MIT kérdéssel mondatot. Ha a kérdésekre helyesen válaszolsz, úgy kapsz hét t-ragos főnevet. Ezek kezdőbetűiből megkapod a pontos választ.

5. BŰVÖS KARIKA

— Amíg Zűr megérkezik, bemutatom nektek az egyik mutatványomat — mondta Kalamáris. Piros karikát vett elő szekrényéből. Az asztalról pedig leemelt egy pöttyös bögrét. A bögrét a karikába helyezte. Csodák-csodája: a bögre lebegett a karikában.

— Mi van a karikában? — kérdezte Kalamáris.

— Pöttyös bögre — felelték.

Kalamáris megfordította a karikát. — Mik vannak a karikában?

— Pöttyös bögrék! — ámult Pitt.

A karikában valóban három bögre lebegett. S ahogyan Pitt kimondta a helyes választ, a karikából kiugrott egy óriási K-betű.

— A főnév második toldaléka máris a kezedben van — mondta Kalamáris.

— Tényleg — forgatta Pitt. — A többesszám jele.

— Ez? — csodálkozott Patt. — Hiszen ez csak egy darab. Hogyan lehet egyetlen betű több?

— Ez a jel olyan toldalék, amit beszélgetés és írás közben használunk abban az esetben, ha több tárgyról beszélünk vagy írunk. Így: bögre—bögrék.

— Értem — bólintott Patt.

Párosítsd össze a képeket a megfelelő szavakkal:

6. MIKOR-MELYIK?

1. fiúk
2. fiuk
3. varjúk / varjak
4. varjuk
5. borjúk / borjak
6. borjuk
7. daruk
8. darvak

Beküldendő: 4. és 6. Decemberre tedd félre: 2. kérdést ●

Előző havi megfejtés: 1. kérdés: papagáj, varjú, héja — pulyka, sirály, harkály, keselyű, bagoly, gólya. 2. kérdés: kastély, vár, nyaraló, kis ház, kunyhó, hétvégi ház. 6. *a)* eső, elem, kávé, erő; *b)* hóban, esőben, tóban, erdőben, fában, fűben; *c)* kendő, cinege, tehén, lándzsa, csengő. ● Kiskőrösön.

A Játszópajtás MUNKATÁRSA üzeni:

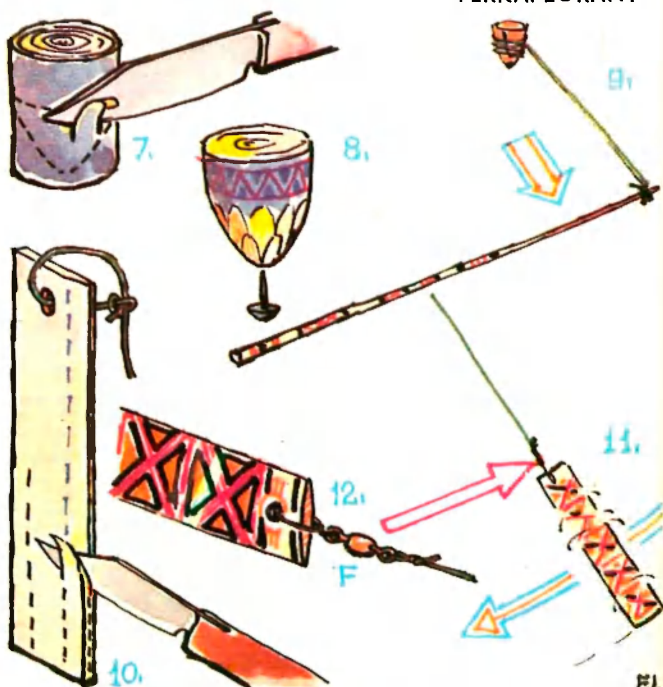
Ha ujjaitok között, vízszintesen tartjátok az itt lerajzolt és leírt játékkígyót, a legkisebb billegetésre ide-oda tekereg, ami igen mulatságos. Az ízekre tagozódó vászon vagy műbőr szalagra ragasztott részecskékből álló kígyó ugyanis majdnem ugyanolyan hajlékony, mint az igazi. A test hüvelykujj vastagságú, két arasz hosszúságú faág, faléc, amelyet az 1. ábra szerint kb. 3 cm hosszú darabokra kell szétfaragni. Az ékalakú vágásokkal mind mélyebbre hatoló faragás után hasítsátok hosszában ketté az ízeket (2.), és az eredeti sorrendben, mindegyiket a párjával szemközt, ragasszátok egy szalag két oldalára. A fejet (3.) a többitől kissé eltérő formájúra, kígyófej alakúra faragjátok és üveggyöngy szemmel lássátok el (4.). Ha tudtok elegendő parafadugót szerezni, azokat felébevágva s a szalagra ragasztva (5.) szintén készülhet kígyó. Más, könnyen faragható anyagból is összeállíthatjátok a kígyót, csak arra vigyázzatok, hogy egyenletesen vékonyodjék a farka felé, s hogy minden egyes íz végeit ferdén, sima vágással messetek le. Ha az egyes ízek között nem marad meg az így kialakított ékalakú kivágás, kígyótok merev lesz, nem fog mozogni.

A 6. ábrán látjátok, milyen szép színesre festhetitek a kígyót, s azt is, hogy nem kell feltétlenül ragaszkodni a hengeres testhez, lehet az kissé lapított is.

Még két játékszert írunk le, egy forgó „csigát" és egy „búgólécet". A csigát faraghatjátok 3—4 cm vastag, 4—5 cm hosszú ágdarabból (7.), lefelé hegyesedőre, tehát alul kúpalakúra. Jobban fog pörögni a csiga, ha az alsó végébe, tehát a kúp csúcsába gömbölyű fejű szeget, kárpitos díszszeget vagy úgynevezett jancsiszeget vertek (8.). A csiga forgásba lendítése kis ostorral történik. Az ostor zsinegét csavarjátok jónéhányszor a csigára (9.), majd a csigát a földre állítva, de balkézzel még tartva, az ostort hirtelen lendítsétek oldalt. A zsineg rántása megpördíti a csigát, amit úgy lehet további forgásban tartani, hogy az ostorral csapkodjátok, mintha meg akarnátok verni.

A „búgóléc" nem más, mint egy zsinórra kötözött lapos lécdarab (10.). Nem árt, ha hoszszanti éleit óvatosan élesre faragjátok. A léc legalább egy arasz hosszú legyen, 2—3 ujjnyi széles. A léc méreteitől függ annak magasabb vagy mélyebb, búgó hangja, ami akkor keletkezik, ha a zsinegnél fogva körbe forgatjátok (11.). Ha tudtok szerezni egy forgókapcsot (F), (horgászboltban lehet kapni,) iktassátok közbe a zsinór vége és a léc közé (12.). Ez meggátolja, hogy a búgóléc a zsineget összecsavarja, amit forgókapocs nélküli használatnál időnként viszszapergetéssel tudtok megszüntetni.

FERKAI LÓRÁNT

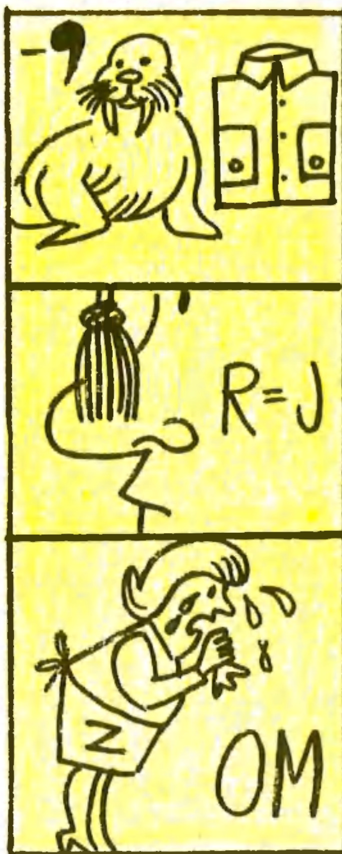
JÚNIUSI FEJTÖRŐ

4		TY			
3		TY			
8		TY			
11		TY			
7		TY			
6		TY			
2			TY		
5			TY		
10		TY			
9		TY			
1			TY		

BETŰREJTVÉNY: Írjuk be a rajzok jelentését a rovatokba. A kettős mássalhangzók egy kockába kerülnek.

KÉPREJTVÉNYEK: növényekről

FÜRDŐHELY: Olvassuk össze a betűket a megfelelő sorrendben

SZABADKÉZI RAJZOK: Minden ábra ugyanazon szócskával kezdődik.

Megfejtési határidő június 20.

Értesítjük kedves Olvasóinkat, hogy a szerkesztőség a Dohány utcából elköltözött. Leveleiteket, megfejtéseiteket új címünkre küldjétek: Budapest XI., Bertalan u. 26.

A jobb felső sarokban látható színes háromszöget vágjátok le és ragasszátok rá a megfejtést tartalmazó levelezőlapra. Aki mind a négy rejtvényt jól megfejtette és megírta címét, osztályát, az képeslapot kap. A kisdobosok 6, az úttörők 12 levelezőlap beküldése után kapnak könyvjutalmat. Arra kérünk benneteket, a rejtvényeket ne vágjátok ki a lapból, hanem írjátok vagy rajzoljátok le.

A képeslapok küldését októbertől megszüntetjük, mivel újrendszerű rejtvényjutalmazásra térünk át. Addig igyekezzetek a 6—12 lapot begyűjteni!

A májusi rejtvények helyes megfejtése:

Betűrejtvény: Anyák napja. Betűcsere: tabló, magány, remete, térképen, falat, golyóstollal. Virágok: nincs két egyforma virág. Képrejtvények: Szolnok, Leányfalu, Gyöngyös, Miskolc.

KISDOBOS
Szerkesztő: Kelemen Sándor
Szerkesztőség: Budapest XI., Bertalan u. 26. 664-377; 664-373
Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László.
Terjeszti a Magyar Posta — Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI. Budapest, V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámlára.
Előfizetési díj: negyedévre 9,— Ft, félévre 18,— Ft, egész évre 36,— Ft.
Készült a Kossuth Nyomdában — 72.0520
Felelős vezető: Monori István vezérigazgató
A címlap RICHLY ZSOLT munkája
INDEX 25.442

CSÚCSTELJESÍTMÉNY

kis ravaszsággal

